

# Интервју са високим представником Валентином Инцком

**Разговарао: Дејан Јазвић**

**Вечерњи лист:** Молим Вас да прокоментаришете и најновији заплет политичке ситуације у БиХ након што је министар Лагумџија без знања српског члана Предсједништва БиХ издао инструкцију босанскохерцеговачкомпредставнику при УН-у да гласа за задњу резолуцију о Сирији. М. Додик је изјавио да траже Лагумџијину смјену и да је због тога доведен у питањенаставак рада “шесторке”, као и договори о имовини и реконструкцији власти.

**Валентин Инцко:** Прије свега, допустите да кажем да поздрављам чињеницу да је БиХ остала досљедна у позивима да се заустави насиље које траје у Сирији. Због својих принципијелних ставова о овом и бројним другим питањима док је била несталничлан Савјета безбједности УН-а у периоду 2010.-2011. и као члан Генералне скупштине, БиХ је заслужила велико поштовање других чланова међународне заједнице. Земље чланице Европске уније такође су једногласне у вези с овим.

Знамо да унутар БиХ постоје различита виђења у вези с процесом одлучивања за гласање о Резолуцији Генералне скупштине УН-а. Дејтонски мировни споразум нуди механизме за рјешавање таквих неслагања, ако се стране на то одлуче. Зато што такви механизми постоје, било би штета да политички лидери дозволе да тренутна неслагања пониште напоре Босне и Херцеговине да убрза напредак према ЕУ и НАТО-у.

**Вечерњи лист:** У БиХ па и у свијету није мало оних који тврде да би најбоље рјешење за ову земљу било сазивање нове међународне конференције – својеврсног „Дејтона 2“. Слагете ли се с таквим оцјенама?

**Валентин Инцко:** У ствари, најбоље рјешење за Босну и Херцеговину било би да и она сама понови дио онога што је урадила Хрватска, посебно у погледу успјеха Хрватске у интеграцији у НАТО и ЕУ. То је циљ који желимо да постигнемо, а свакако да Хрватска може да буде изврстан модел и може да нам пружи добросусједску помоћ. Исто тако, Босна и Херцеговина ће промијенити свој устав у процесу прикључења Европској унији. Свака држава у ЕУ је то морала да уради.

У послеријатном периоду, у БиХ је дошло до очигледних помака који су почели 1997. године и наставили се све до 2005. У том периоду Босни и Херцеговини су понуђени изгледи за чланство у ЕУ и НАТО савезу.

Нажалост, упркос приликама које нуди процес евро-атлантске интеграције, неки политичари у овој земљи су у протеклих шест мјесеци прибјегли лакшој опцији враћања у прошлост, повратка националистичким плановима и политици подјеле, умјесто да су кренули у будућност. У том периоду, политичка реторика је постала оштрија, компромис удаљенији, а било је и периода у којима није било дијалога о суштинским питањима, те злоупотребе система.

Према томе, највећи изазов с којим се Босна и Херцеговина данас суочава је пуна имплементација Мировног споразума и свих његових анекса, који је донио мир и стабилност у БиХ који трају већ 15 година. Паралелно с тим, власти треба да омогуће ефикасније механизме одлучивања који ће створити економски раст и радна мјеста, борити се против криминала и корупције, те омогућити да ова земља крене напријед према евро-атлантским институцијама. Ова два процеса су комплементарна и не искључују један други. Посљедња резолуција Савјета безбједности УН-а о Босни и Херцеговини била је јасна у том погледу: у њој се наглашава значај помака у правцу евро-атлантске интеграције на основу Мировног споразума, и истовремено се прихвата значај транзиције ове земље у правцу функционалне, реформски оријентисане, модерне и демократске европске земље.

**Вечерњи лист:** Очигледно је да БиХ још увијек није постала функционална и самоодржива земља. Колика је одговорност међународне заједнице за оно што се догађау БиХ?

**Валентин Инцко:** Међународна заједница има јасне одговорности. Исти је случај и са мном. Моја улога високог представника је да пратим имплементацију Мировног споразума и предводим и координишем активности цивилних организација и агенција које су укључене у помагање странама у имплементацији Мировног споразума. Осим тога, према Анексу 10 Мировног споразума, високи представник је и коначни ауторитет у подручју дјеловања у погледу тумачења цивилне имплементације Мировног споразума, те, у случају спорења, могу дати своје тумачење и препоруке, као и обавезујуће одлуке уколико процијеним да је то потребно.

Ипак, примарна одговорност за даљу успјешну имплементацију Мировног споразума лежи на самим властима у Босни и Херцеговини. Ниво ангажованости међународне заједнице ће зависити од тога колико власти у БиХ поштују Мировни споразум и колико су активно укључени у његову имплементацију. У ово спада и успостављање потпуно функционалне и самоодрживе државе, која је способна за интеграцију у европске структуре и омогућавање повратка избјеглица и расељених лица. Ово су такође и ставови међународне заједнице изражени у неколико резолуција Савјета безбједности УН-а усвојених у оквиру Поглавља VII Повеље УН-а.

Прије неколико година, као посљедица помака који су начињени у то вријеме, међународна заједница је усвојила мање интервенционистички приступ у Босни и Херцеговини, приступ који је посебно усредсређен на интеграцију у ЕУ и користи чланства у NATO савезу. Она је тиме изабране представнике ове земље ставила на својеврсни тест њихових способности. Интеграција у ЕУ и NATO је озбиљан посао и захтијева велике напоре. Али то не може постићи неко извана. То мора доћи изнутра, јер локални лидери имају одговорност да покажу политичку вољу и докажу својим грађанима и међународним партнерима у БиХ да они заиста могу урадити посао за који су

изабрани.

У мојој земљи, Аустрији, савезничке снаге су остале десет година, од 1945. до 1955. године. Када су видјели да се нацизам неће вратити, да је демократија чврсто заживјела и да Маршалов план и економија функционишу, они су се повукли. Видим сличан сценарио и у Босни и Херцеговини. Једном ће у Босни и Херцеговини бити довољно помака да ће се међународна заједница повући у конфигурацији у којој се сада налази. Али већ је јасно: све је мање и мање Дејтона, а више и више Брисела. Тако и треба да буде.

**Вечерњи лист: Је ли Канцеларија високог представника (ОHR) испунила своју мисију у БиХ?**

**Валентин Инцко:** Нажалост, мој посао још није завршен. Уз подршку међународне заједнице још увијек треба да употпуности имплементирам свој мандат како је предвиђен Анексом 10 и како ми је повјерен од стране Савјета безбједности УН-а. У том погледу, потребно је испунити циљеве и услове које је поставио Савјет за имплементацију мира у 2008. години. Кажем „нажалост” са разлогом: био бих много сретнији да могу да најавим затварање ОHR-а јер би то значило да је БиХ превазишла садашње изазове и да је трајно на путу ка чланству у ЕУ и НАТО савезу. Међутим, у свјетлу недавних догађаја, међународна заједница заступа став да је присуство ОHR-а још потребно да се осигура поштовање и имплементација Дејтонског споразума.

**Вечерњи лист: Постоји ли јединство унутар међународне заједнице када је у питању однос према проблемима у БиХ? Неки Ваши претходници су након одласка из БиХ проговорили о различитим ставовима Европљана и Американаца?**

**Валентин Инцко:** Европљани и Американци имају исти циљ: они желе да БиХ буде стабилна земља и чланица Европске уније и НАТО-а. Да би до тога дошло, БиХ мора имати капацитете да договара рјешења путем дијалога између својих политичара. У погледу овога циља никада није било неслагања.

Можда сте такође примијетили колико снажно Сједињене Америчке Државе подржавају евро-атлантску интеграцију БиХ. Што се тиче затварања ОНР-а, није никаква тајна да неки желе да до тога дође прије, а неки касније, када се испуне услови.

**Вечерњи лист: Предсједник Републике Српске, Милорад Додик, често говори о неодрживости БиХ као државе. Да ли је распад БиХ једна од опција с којом се размишља и у утицајним међународним круговима?**

**Валентин Инцко:** Распад се не може разматрати, јер он није опција. Стога, наставити оспоравати суверенитет и територијални интегритет Босне и Херцеговине губитак је времена, за политичке лидере и поготово за државу. Такве проблематичне изјаве само доводе у питање посвећеност високих званичника Републике Српске уставном поретку Босне и Херцеговине, која је постала члан Уједињених нација прије 20 година. Политичари би требало да секонцентришуна важна питања, умјесто да подижу тензије оспоравајући интегритет државе.

**Вечерњи лист: Хрвати у БиХ су врлонезадовољни својим статусом, а то мање-више признају и остали. Како је могуће поправити ту неравноправну позицију хрватског народа успостављену још у Дејтону? Да ли суактуелне промјене Устава, везане за спровођење пресуде „Сејдић и Финци“, прилика за то?**

**Валентин Инцко:** Свјестан сам фрустрација које осјећају многи Хрвати који живе у БиХ и имам разумијевање за неке од њих. Многи од нас у међународној заједници вјерују да су неке од тих фрустрација оправдане. Хрвати, Срби и Бошњаци, заједно са свим грађанима ове земље, морају се осјећати угодно у сваком дијелу БиХ. Хрвати морају истински сматрати БиХ својом домовином. Хрвати су један од конститутивних народа ове земље и могу да будућена покретачка снага у процесу европских интеграција. Такође, могу правично посредовати и помагати у односима између Бошњака и Срба, кад год се то тражи. Као бројчано најмањи конститутивни народ, посебна брига и пажња треба да буде усмјерена правим потребама и жељама Хрвата.

У случају Сејдић-Финци, Европски суд за људска права се позабавио случајем директне дискриминације грађана БиХ који не припадају ни једном од три конститутивна народа. Спровођење пресуде је обавеза за БиХ и она неће нестати, без обзира колико се она одгађа.

Случај који је изнесен пред судом је у вези са правима Јевреја и Рома. Он се не бави правима Хрвата, него правима великог броја мањина у БиХ, правима људи из такозваних мијешаних бракова и људи који једноставно осјећају да су *Босанци* или *Херцеговци*, или једноставније – да су само *грађани*. То, такође, мора бити омогућено.

Међутим, спровођење пресуде могу искористити и Хрвати, као прилику за побољшање свог статуса. Зашто не? Али у овом тренутку, најважнија је имплементација одлуке Европског суда за људска права.

**Вечерњи лист: Да ли је могуће помирење грађанског и националног у БиХ о којем сада све чешће говори и предсједник СДП-а, Златко Лагумџија? Шта би то уопште могло да значи у БиХ?**

**Валентин Инцко:** БиХ није једина земља на свијету у којој живе људи различитих националности и различите мањинске групе. Колективна права не би требало да буду препрека за кориштење грађанских и других индивидуалних права у мултиетничкој држави. То ће увијек бити „гемишт“. Заштита члана групе, али такође и потпуна заштита појединца – то се може помирити и живјети, као у Швајцарској и другдје. Нема изговора за дискриминацију мањина или нарушавање напора у изградњи државе, или у крајњем случају, за БиХ да буде одржива и успјешна држава. Сваки приједлог који ће побољшати ефикасност доношења одлука, уједно балансирајући између индивидуалних права и права конститутивних народа, вриједан је разматрања. Али, дозволите ми да нагласим следеће: кад год су политичари изабрали да раде на конструктиван начин, могли су да постигну значајан напредак, чак и унутар тренутно прилично компликованог уставног оквира и механизма доношења одлука.

**Вечерњи лист:** Хрвати у БиХ Вам замјерају прошлогодишњу одлуку којом сте фактички омогућили формирање власти у Федерацији БиХ без странака које су добиле већинску подршку хрватског бирачког тијела. Од те власти је сада одустао и њен главни заговорник СДП. Како то коментаришете?

**Валентин Инцко:** Та одлука коју сам донио прошле године била је исправна и имала је **пуну** подршку међународне заједнице. Моја интервенција је била потребна због ситуације која је пријетила да првенствено нашкоди грађанима. Нажалост, многи се не сјећају тадашње ситуације – на примјер, политичари су отворено кршили устав да би спријечили формирање парламентарних тијела као што је Дом народа Федерације, који није био формиран седам мјесеци. Биле су двије скупине функционера који су тврдили да представљају Федерацију; два предсједника Федерације и двије владе, а ту је била и пријетња да ће се распасти Парламент Федерације, са значајним изгледима да се настави буџетски вакуум. Штавише, водеће хрватске странке су одбациле компромисно рјешење које је одобрила међународна заједница, а које би окончало кризу. Они су мислили да је тај компромис за њих понижење. У тој ситуацији, за мене је императив био да донесем одлуку, да обезбиједим правну јасноћу и сачувам стабилност и функционисање институција Федерације Босне и Херцеговине, за добробит свих њених грађана.

**Вечерњи лист:** Компликовани систем одлучивања у БиХ блокирао је започето преслагивање власти након раскида коалиције СДП-а и СДА. Хоћете ли Ви реаговати уколико одлуке Уставног суда не ријеше ову кризу власти на државном и федералном нивоу?

**Валентин Инцко:** Политички лидери и демократске институције имају одговорност да ријеше тренутну ситуацију уз пуно поштовање владавине права и Дејтонског мировног споразума. Као високи представник, остајем коначни ауторитет у региону у погледу тумачења цивилне имплементације Мировног споразума, и спреман сам да дјелујем ако то буде неопходно. Међутим, вјерујем да то неће бити случај овог пута. Постоје домаћи механизми, укључујући судове, који су у цјелини способни да

тумаче Устав и законе и ријеше спорове. Без обзира на тренутне политичке расправе, мора се поштовати владавина права. Институције морају у цјелини функционисати у складу са Уставом, законима и договореним пословницима. Исто тако, правосуђе мора показати да има способност да на правичан и демократски начин рјешава тешка питања која му се упуте.

**Вечерњи лист:** Мостар је поново постао „град случај“. Због непоштовања одлуке Уставног суда о неопходности промјене изборних правила одгођени су и локални избори у том граду. Како ријешити тај проблем и хоћете ли Ви реаговати, имајући у виду да је Статут Града Мостара производ међународне заједнице?

**Валентин Инцко:** Ни двије године откако је Уставни суд БиХ први пут објавио своју пресуду, активности у земљи на њеном спровођењу нису постигле успех због чега грађани Мостара и даље не могу да гласају на локалним изборима у октобру и суочавају се са могућношћу правног вакуума у новембру. Мој канцеларијаће сада појачати своју улогу и омогућити разговоре на изналажењу рјешења. Међународна заједница очекује од странака да сједну за сто и да се заједно ангажују с добрим намјерама, како би се дошло до рјешења.

**Вечерњи лист:** Код Срба и Хрвата у БиХ постоји својеврсни страх од растућег утицаја Турске. Да ли је он оправдан, имајући у виду и неке иступе турских званичника, попут премијера Ердогана који је изјавио да му је “Алија Изетбеговић оставио Босну у аманет”?

**Валентин Инцко:** Вјерујем да такви страхови нису утемељени. Хрватска, Србија, Аустрија и Словенија су највећи улагачи у Босну и Херцеговину. Турска је, вјерујем, негдје око десетог мјеста. Чак се и повукла из ВН Airlines-а. Привредне везе Турске са Србијом или Хрватском и, наравно, Русијом, су много, много јаче. С Русијом, на примјер, обим трговинског пословања износи више од 20 милијарди евра, док обим трговања Турске и БиХ износи 346 милиона евра.

Више од два милиона људи који потичу из БиХ живи у Турској и сасвим је природно да Турци осјећају емоционалну везу са Босном и Херцеговином. Недавни зајам за развој у износу од 100 милиона евра, који је Турска дала под невјеројатно добрим условима, једнако је отворен свим грађанима БиХ, Бошњацима, Србима и Хрватима.

Политички, Турска је поштован члан Савјета за имплементацију мира и као таква у бројним приликама се доказала као цијењени партнер Босне и Херцеговине, у рангу многих других чланица међународне заједнице.

**Вечерњи лист: Питања границе на мору, изградње Пељешког моста и кориштење луке Плоче поновно су актуелна. Као искусни дипломата, шта бисте сугерисали владама у Загребу и Сарајеву?**

**Валентин Инцко:** Сугерисао бих очигледно: сједите и разговарајте у циљу изналажења рјешења од којег ће користи имати обје земље. Искрено вјерујем да је могуће да обје стране профитирају.

**Вечерњи лист: Хоће ли и како улазак Хрватске у ЕУ утицати на ситуацију у БиХ?**

**Валентин Инцко:** Првог јуланаредне године БиХ ће имати директну границу с Европском унијом. Колико знам, међутим, правила ЕУ почеће се примјењивати већ од 1. јануара 2013. године – за четири и по мјесеца! Многи локални званичници и привредници широм БиХ ми говоре како су забринуте да ће нестати њихова извозна тржишта и да ће обични људи осјетити посљедице. Генерално, међутим, успјех Хрватске може дати нови подстицај властитим напорима БиХ да постане члан ЕУ. Хрватска је изванредан примјер за цијели регион да је то могуће постићи, чак и са најтежим условима!

**Вечерњи лист: Има назнака да би улазак Хрватске у ЕУ могао да доведе до појачаног исељавања, углавном младих Хрвата из БиХ који ће материјалну сигурност потражити у ЕУ?**

**Валентин Инцко:** Превише младих жели да напусти БиХ, углавном из економских разлога. Међутим, људи одлазе и из Имотског или других дијелова Хрватске и одлазе у Сплит или у Загреб.

Босна и Херцеговина мора да учини више за своју младу генерацију, за њихово образовање и прилике за запошљавање. Волио бих да се овдашњи политичари више фокусирају на тај проблем и осигурају да хиљаде паметних, мотивисаних младих људи с којима долазимо у контакт своју будућност траже код своје куће. Драго ми је што су тако успјешни у Хрватској или у Аустрији, али они недостају овдје у БиХ. Зато се услови овдје морају драстично промијенити како би ти надарени људи остали у својој домовини. Како то да сваки грађанин, ако је успјешан у иностранству, не може да понови тај успјех код куће? Нешто је овдје очито погрешно.

**Вечерњи лист:** БиХ се налази на зачељу регије када је у питању интеграција у ЕУ. У БиХ чак шаљиво закључују како ће се ЕУ распасти прије него БиХ постане њен члан. Колико је уопште реална европска перспектива БиХ?

**Валентин Инцко:** Наравно, БиХ има јасну перспективу чланства у Европској унији, али, као што сам већ рекао, све је на лидерима ове земље. БиХ мора да испуни исте техничке и законске обавезе као друге земље кандидатиу том процесу, тако то функционише. Ниједна земља није ушла у ЕУ само тако што је рекла да жели постати чланица. Свака земља морала је да савлада изазове интеграције у ЕУ. Исти процес чека и БиХ.

Откако је прошле године дошао Петер Соренсен, специјални представник ЕУ, БиХ је добила пуно фокусиранију визију своје будућности. Соренсен је отворио нови простор за Босну и Херцеговину у ЕУ; не само да је подржао БиХ у вези са аутопутем Коридор Vc, он гради и „аутопут за Брисел“; недавно је израдио и понудио босанскохерцеговачким лидерима врло конкретну мапу пута за Брисел. То никада прије није урађено. БиХ једноставно мора искористити ту прилику и кренути путем исцртаним у понуђеној мапи. Још увијек није касно.

**Вечерњи лист:** Познато је да љетујете на хрватском Јадрану. Јесте ли и овог љета остали вјерни тој традицији?

**Валентин Инцко:** Да, наравно, као и сваке године, већ 55 година. Почели смо у Новиграду у Истри, али посљедњих 16 година одмор проводим у Дрвенику. Немам осјећај да сам био на одмору ако нисам дио времена провео на Јадрану. То је за мене љето. Јадранско море, то је „нафта“ Хрватске. Али оно је још боље. Оно је чисто и обновљиво и близу великих туристичких нација као што су Нијемци, Аустријанци, Чеси, Словаци и Пољаци – и да не заборавимо веома важне госте из Босне и Херцеговине. Надам се да ће Хрвати сачувати тај драгуљ и развијати га и односити се према њему са пажњом.